

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha

Herausgeber: Societad Retorumantscha

Band: 45 (1931)

Artikel: Remas humoristicas da G. Antoni Bühler

Autor: Gadola, Guglielm

DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-201849>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 11.08.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Remas humorísticas da G. Antoni Bühler

Manuscret edius e pubblicaus da GUGLIELM GADOLA.

Era sin èrs beín medi e regulai anflein nus beinduras ina u l'autra spiglia pleína e greva, ch'ei vegnida survesida e starschada. Quei capitescha buca da rar sin èrs madirs, per motiv che gest quellas spigias ein las pli grevas e crodan bugen denter ils stumbels. Casualmein vegn allura in jester neutier ed anfla per schabetg la spiglia pleína de custeivels e prezios garnins. Tgei plascher ei quei pil ventireivel anflader! Cun vusch penetronta e giubilonta vuless el far de saver a ses vischins la ventira ed il cletg de sia anflada, essend di'anflar enzatgei piars ei enzaco pli gronda ventira, che sch'ins havess adina gudiu quei ch'era piars.

Tals sentiments ha igl editur de questas remas giu, cura ch'el ha astgau tener en ses mauns la biala spiglia poetica, madirada sut ils mauns de prof. Gion Antoni Bühler — e lu starschada da bugen.

Per amur e rencunaschientscha visavi als premurai vischins e scaldaí adherents dil romontsch a Domat, lessel jeu oz oravon tut mussar ad els la bellezia spiglia, ch'ei carschida ina stad fritgeivla sin lur agen sulom. Vid questa spiglia ei tut de Domat: garnins, caultscha, spríula e stumbel. Coc e crosa tradescha il liug de carschientscha, sco il meil el pastg sut il malèr. Quella spiglia poetica menzionada, ei ina pli liunga poesia humorística de prof. G. A. Bühler, fatga e cantada pils de Domat *en lungatg de Domat*.

Descripcziun dil manuscret. Nies manuscret ei in *original* ord la plema da G. A. Bühler sez. Quel cumpeglia 6 fegls en format quartal. La scartira ei schubra, clara e beín legibla e porta il sequent tetel:

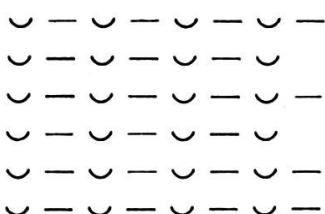
„Rimas humorísticas per la sociedad da quels da Domat a Cuira per la radunonza da schéver d'anno 1885, ils 24 da Schanèr. Da J. A. Bübler.“

Quellas remas humorísticas cumpeglan buca meins che 55 strofas de 6 lingias ina. Sulettamein la 6avla strofa cumpeglia per schabetg mo 4 lingias. La raschun che quella canzun ei mai vegnida encunaschenta alla puplicitad ei bein la voluntad digl autur sez. Alla fin de siu poem, scriva G. A. Bühler cun agen maun sutvi: „*Questa poesia é copiada mo per signur Georges Zarn ad eu supplischesch quel da mai dar quella or da ses mauns; eu vé bec ca quella vegné copiada d'anzech senza mia speciala lubienschä. J. A. B.*“

Aschia tuna il scamond dil bien professer de Domat avon 45 onns!

Sinaquei che la canzun vegni legida e pronunziada scoi-auda el lungatg de Domat metta igl autur aunc vitier la sequenta notabene ariguard l'ortografia de questa poesia speciala: „NB. En questa poesia n é da leger sco n nasal, dunque pon = pong; in = ing, sco in pronuncia a Domat. Ç u ç stat per: tsch. In legia dunque çell = tschell; façenta = fatschenta etc.

Il rythmus da quels vers é:

~ significa la sylba curta inaccentuada, — la sylba longa accentuada. Ve'u é da leger *veu* e vot *gir ve eu*. Fa'l é da leger *fal*, e vot *gir fa el* etc.“

Essend che nus cartein, che la declaraziun della pronunzia de questa poesia seigi suffizienta pil lectur, schein nus suondar cheu tut bein ed endretg sco gl'autur ha giu secret quella avon 45 onns. Mo nua che nus cartein, ch'ei seigi tuttina necessari de dar enqual sclariment sur la muntada d'ina ni l'autra enzenna, vegnin nus a far quei cun cuortas notizias giudapeis dil text.

La poesia. Ell'introducziun de quella menzionesha igl autur, ch'ei seigi bein gest e dischent, de star si empau da frestg il legher temps de tscheiver, suenter dis de greva lavur. Dapli regorda el all'entschiatta vid ils bials dis de giumentetgna, ch'els tuts ensemble hagien passentau a Domat. Els hagien stuiu bandunar il car vitg patern, essend ch'ils plauns de Domat seigien

memia schetgs e portien memia pauc fein. Il dretg remiedi per far l'existenza pusseivla a tuts ils vischins de Domat füssi bein cattaus, mo buc'approbaus. Ei setracta cheu da sia iniziativa prida 1860, che veva per intent de tschaffar l'aua dil „Bregl“, e de manar quella entras in canal atras il crest ol Vial per saver schuar cheutras la vasta planira sablunusa dadens Domat ed el medem temps sccaffir ordlunder forzas d'aua. (Mira strofa: 17, 18, 19, 20).

Suenter haver fatg quellas remarcas generalas sur ils vischins de Domat ed ils fastedis de quels, sevolva el tier ils singuls, signurs e mistergners, ch'ein serimnai oz tier il legher tscheiver. Mintga professiun e clamada survegn siu zucher e siu sal, mo tut quei daventa en fuorma dischienta e cun in veritabel humor ded aur. Schebi che quellas strofas bein cungidas cun salmira, fan plitost endamen la canzun dils stands de Theodor Castelberg († 1818), che la fina satira de Gion Cadieli, sche savessan nus tuttina era duvrar per la poesia de G. A. Bühler il motto de lez:

„Con bein fa ei al cor
D'udir verdads rientas:
Na piarda il humor,
Sche ti tuccaus sesentas.“ (Nies Tschespet X. pag. 81.)

Mo uss'avunda sur la canzun sco tala, pren e legia ella e selegra el cor sco il poet e ses auditurs han selegrau avon 45 onns.

E tuttina, hai jeu il dretg de puplicar questa poesia, sch'igl autur sez ha scret sut vi, che siu amitg astgi mai dar quella ord ses mauns senza sia lubientscha? Schebi ch'jeu hai il dretg de far quei ussa suenter 45 onns, essend già spirau 33 onns che Bühler ei morts, sche hai jeu ina sera mond enta letg tuttina giu miers de conscientzia.

Strusch sedurmentaus ch'jeu erel, sesanflel jeu, savend ni co ni cum, avon la porta dil parvis. Essend cheu, vegn ei pér uss endamen, tgei jeu savess ual far cun quella casdhun, essend arrívaus aschilunsch. Jeu stoi spluntar 3 gadas cul spluntè da fier avon che s. Pieder arvi, pertgei ch'ei cantavan enta parvis, ch'ins vegneva strusch de susentar enzatgi. Mo ussa compara s. Pieder sin esch ed empiara cuortamein suenter miu dabien.

„Perdunei ch'jeu disturbel, jeu vess bugen tschintschau in per plaids cun sgr. prof. G. A. Bühler de Domat.“ Sin quei fa s. Pieder: „Na, oz va quei buc! Udis vus a cantond, smineis vus tgi ch'ei radunau oz? Oz han ils scribents romontschs radunonza de tscheiver. Jeu vi arver si ina sdrema della porta dil parvis. Mirei vi leuenagiu, exact ella direcziun sulla vischnaunca de Domat stattan, e sesan per part tuts ils scribents romontschs entuorn in clavazin sin il qual prof. Bühler suna e conta sia canzun da tscheiver, ch'el ha giu fatg avon 45 onns pils de Domat a Cuera.“

„Pusseivel? Gest pervia de quella canzun sund'jeu vegnius entochen si cheu. Ils de Domat han emblidau ella e san buca pli ils plaids; jeu hai per in schabetg anflau ella, mo davos tier stat ei secret, che quella astgi mai vegnir puplicada, senza la lubientscha dil signur professer. Ussa fuss ei segir la megliera caschun de dumandar la lubientscha. S. Pieder, fai quei plascher e cloma ora tier mei el in mument.“

„Moscha pia! Cun quei die ti eis er'in romontsch, sche vi jeu far quei plascher, fuss ei in auter, sch'astgass jeu buca disturbar oz quella societad.“ Sin quei va s. Pieder. In gienà e sgr. prof. Bühler stat avon mei cun in fegl de notas enta maun. Alzond sias lorgnettas sul nas si sil frunt, mira el pitgivamein sin mei e di: „Ah, mirei tscheu in romontsch, buna sera, bien onn; Vus esses bein quei giuven de Mustér, ch'ei ussa già pil secund onn substitut alla scola cantonala?“

„Gie, quel sund'jeu.“ Havend porschiu il maun ad el e detg enzatgei, ch'jeu sai mez buca pli tgei, sundel jeu vegnius neuado cun mia supplica ariguard sia poesia da tscheiver, componida en lungatg de Domat.

„Bugen dundel jeu a vus la lubientscha de puplicar mia poesia ellas „Annalas“ de mia cara „Societad Retoromontscha“. E quei deigi daventar en honur dils de Domat, che han cheu ils davos onns semussau sco valents fegls della mumma romontscha. Tgei plascher per nus scribents romontschs cheu ella 7avla alzada dil parvis de ver, co nos vischins de Domat, pli baul ris'ora e cudizai pervia de lur lungatg, sedattan oz breigunas de mantener quel, buca mo sin via, sco pli baul, mobein era en scola e surtut entras lur stupentas representaziuns dramaticas romontschas. Tgei legria ei quei stau per nus auturs

romontschs cheu enta parvis, quei di ch'ei han dau „Clau Maissen“ a Domat. En gronda processiun havein nus bandunau nies tschiel ed essen serendi oragiu sin ina nebla e mirau cun grond interess quella stupenta cumedia sursilvana. Returnai enta parvis, havein nus festivau quei triumf della mumma romontscha en poesias e canzuns paradisicas. Per pagaglia e rencunaschientscha enviers mes cars vischins de Domat, turnei giu Cuera epu plichei ruasseivlamein mia canzun dil tscheiver. Els deigien *cantar romontsch* e star si legher ensemēn.“ Sin quels plaids level jeu aunc rispunder zatgei, mo enaquella sundel jeu curdaus giu dals aults dil parvis — e sedestadaus.

Ed ussa vus cars vischins de Domat, cantei e selegrei che vus possedeis ina canzun da pli en vies undreivel lungatg:

1. Tot quels vaschens, ch'än qua presents,
Än qua par oꝝ far schéver
A lessan sper divertiments
Er ben magliär a béver.
Chi less nus que ben scumandar,
Ne zon da que curvien on far?
2. Pulitamegn sa divertir,
É ina bella caussa;
Nus len puschipei da nov s'unir
Suenter longa pauza.
In gi anzeman legar star,
Piglavér a tots daletg sa far.
3. Nus ven tot onn vaseu da far
Cun cruschs a cun travaglias,
Da galeots stueu luvrar
Par grevs pustreçs a taglias;
Parque nus vensa er ils dretgs
Da questa sera far ils retgs.
4. Çells onns currevans on antorn
A Domat en bagorda;
Chi era bec da giuven storn,
Sch'el dretg on sa regorda?

Quels temps par nus än oss vargai,
Essend els onns nus avanzaï.

5. Co er'igl da quel temps schi bé
Cu'gl son en nus buglieva
A sei par tomma da casté
Minchin da nus curreva,
D'unviern a far a sgursalar,
D'astad par las mattoñs cattar.
6. Qua amprendevans da murar
Ad er da caulçias romper,
Savevan qua er spuentar
Mattaçias cun in schomber.
7. Anqual da nus é amblidau
Da tot la parentela,
A va'l a casa senza frau,
Scha catta'l longurella.
Qua tot ca varda s-chir ad asch,
Parque el va par far la pasch.
8. Danonder é que tot vagneu.
Ca bandunar ascheia
Nus ven stueu nos bel vugneu
Ad ir in'autra veia?
Par vus sin que resposta dar,
Digl temps vargau eu sto çiançiar.
9. A Domat nos bel gron terren
Pitescha da schetgira;
Parque fagensa fetg pauc fen
Ad andiren pupira;
Ashei stuensa emigrar
En auters locs par meglier star.
10. Minchin sa que fetg ben capir:
Cu'n¹ é en dretgas stretgas,
Allura va in a survir,

¹ cu'n é = cur in é; legia cuné.

In a bec autras letgas.
 Da tala emigranta sort
 Nus spendra il davos la mort.

11. Çells onns, igl Matg ad igl aton,
 Dad ir en compagneia
 A colm a da fímar danton,
 Fageva nus legreia.
 Er quels turmagls än oss vargai,
 Cun ble speronzas sutterrai.
12. Er 'gl ir¹ ad alp a oss calau;
 Nus bec uden plei schivals
 A mens on, co igl vegn cantau
 A dau quels legars givals.
 Oss stensa tots sot auters giufs
 A ven antorn da nus me lufs.
13. Cu'n² mava on sco vaschandèr
 Sils Aults ad en Plon fruscha
 A vilentava igl sterlèr,
 Cun star sin ina cuscha:
 Lu vev'in on in legarment
 Ad era on cun pauc cuntent.
14. Ciarieschas vev'in er d'astad
 A plei ca detg avonda,
 Prandeva er la libertad
 Dad ir sin minca sponda
 Par fraglas a par dolçs spidonçs,
 La sera lu da star sils bons.
15. Co é oss que tot mal midau
 Cun nus pupraçianaglia,
 Ch'in a da casa spuentau,
 Sco fossans spir canaglia!
 Cur que mi ven tot endament,
 Scha sent egl cor eu gron turment.

¹ 'gl ir = igl ir; legia glir.

² Cu'n = cur in; legia cun.

16. Eu sto allura studagiär,
 Che foss on tot pusseval,
 A ch'in a mons duess pagliär
 Par far igl fonds rendeval.
 Igl dretg ramiede foss cattau,
 Scha'l foss digl pievel approbau.
17. Prandessans l'aua or da Bregl
 En dretga abundonza
 Igl qual é in project fetg vegl,
 Scha vess eu la speronza,
 Ca tot pudess ben prosperar
 Ad er savess a casa star.
18. Par far saver in dretg canal,
 Nus monca me curascha;
 Targensa tots par in stadal
 Anzeman sco la rascha:
 Lu ven par nus in temps dad aur,
 Sch'ils egoists er vardan paur.
19. Vus cert savés imaginar
 Igl bel Vial cun prada,
 Parada la Plarença far,
 Cur quella foss arada!
 Cucagna foss lu da cattar
 Tar nus, a general benstar.
20. Prest foss nos vic in dretg marcau
 Cun bellas veias ladas
 A liensch antorn er respectau,
 Cun far ashei midadas.
 Parque duessans ben vardar,
 Co que saver realisar.
21. Scha vus lés forscha'l lefs bugniär,
 Fagé que alla sperta,
 Parché gic sai eu bec spitgär,
 Marveglia é alerta.

Prandé vus ossa in dagot
Ca'l vegne bec, igl nausch senglot.

22. Oss vés udeu l'amprema part
Digl priede miserabel,
Ad eu me volv dall'autra vart,
Par declarar palpabel
Que ch'eu vus vé on far sentir,
Schia la seconda lés udir.
23. Que ch'eu vus vai oss on da gir,
An caussas specialas;
Vus sché danton, par que udir,
Bec pender vossas allas.
Danton vus rog'u¹ da mi dar
L'absoluzion par meu çiançiar.
24. Sch'eu vard oss qua antorn andretg
En questa cumpagneía,
Allur' mi fa'gl in gron daletg,
Da schéver far ascheia;
Nus esdhans qua d'inà nazion,
Mé da diversa condízion.
25. Qua sän professers, mastregnèr,
Pedells, puzieranaglia
Sper archiects a carroçers
Cun çeras da canaglia;
Er policists a pleis portiers
Cattensa qua sper grass ustiers.
26. Igl fa piglavér ampau snavur
Da ver quella canella,
Da dar a tots andretg igl lur
Par far vus curturella.
Danton curascha ve'u² pagliär
A qua a là ampau piżchär.

¹ rog'u = rog eu; legia: rogu.

² ve'u = ve eu; legia: veu.

27. Eu sai, ca vus pudés vurtír,
 Quels c'an vaseu busecca,
 Sco quels er, c'an sa schau survir
 Cun dir a cun carn secca,
 Anqual'pizchäda tronter ent,
 Vus dada senza mal intent.
28. Sco vus savés, san ils prophets
 Savens ir en fanzégna,
 Ad än allur'els on poets,
 Er gír enqual' manzégna;
 Parque vilau ven cert nagin,
 Scha'l ven er mors dad in mus-chin.
29. Qua vensa conditörs presents,
 C'an larga la gravatta
 A svidan vin cun tentaments
 En quella, ch'igl çialatta;
 Ma gioppas ad ils giavels blaus
 Än lur pi grons a grevs puccaus.
30. Ils architects än d'autra sort;
 Quels resgan a disegnan
 A taglian grad a taglian tort,
 Da mala luna sgregnan.
 Er quels savens än mincamai
 Da schetga gula molestaï.
31. Da carroçers vus dé adatg,
 Quels än la dretga schenta;
 Els bevan vin schizon cun dratg,
 Magare cun la brenta;
 Els mossan mé la palma mon
 A lessan semper in biamon.
32. Portiers, quels fan ad in sgarschur,
 Cu'ls tilan lur capeçias;
 In catta prest lu adagur,
 Ch'igl an la leunga schetga.

Ch'els literes prest san far svanir,
Qua sa'u piglavér vus garantir.

33. Ils detgs uçells än ils puziers,
Ca van antorn cun armas;
Els än adiña tals ustiers,
Fan femnas sponder larmas
Barschoñan tot par ampau vin,
Mé lur cunziensc'a on fulin.
34. La mendra schenta, ch'igl po dar,
Än ils ustiers sin terra,
Ca la muneda san cavar
Ad in or sot la serra.
Da gi a notg els da vagliär
Än pronts par nus andretg stragliär.
35. Ustieras, vus stués savér,
Än on pi prigulusas,
Vus lain riend las vistas ver,
Ma än capríciousas.
Lur vin san ellas da ludar,
Er sch'in cun quel ischeu sa far.
36. Er quels piglavér än da tamer,
Ca polver fabricheschan;
Par la canaglia sustener,
Els auters mazzacreschan;
Parque els stattan cugl uffiern
D'astad en ligia a d'unviern.
37. Er la mechanica piglavér,
Ca taglia pera tosta,
É qua par nus mé far vulér
A frosta ír a posta.
Sper l'aua star a béver vin,
Que vot igl vegl a vot igl pin.
38. Da' quels fumegls, ca vendan latg,
Fan ä cuglionareias;

Da quels vus dé adin'adatg
 Cunzon en las ustreias.
 Els vendan aua, compran viñ;
 Asheia fane fiñadin.

39. Er ils professers a scolasts,
 C'an quets sco gnorgnamenta,
 An auter pauc, c'amics da pasts,
 A trän mé sterlamenta.
 Cur viñ els sentan a barsau,
 An par nagot els plei quita.
40. Conditors än la perdizion
 Da donnas e da feglas;
 Da devats a da mal caschon
 Els än en las fameglas.
 Par pasta, zucher a par mèl
 Els tisse vendan ad er fèl.
41. Calosters, ca mé dén tuccar
 Als zenns par las sugettis,
 An plei plascher, cur els san far
 Tot autres smaladettas:
 Els svidan stizles tot dascus
 A vottan esser on fetg prus.
42. In pover schane é'gl pedell,
 Ca sa igls égls revolver;
 Quel coir'antorn sco in stornell,
 Ambida mai 'gl ansolver.
 Cu'l vezza viñ ad er lichèr,
 Lu fa'l sagliots din bambuschèr.
43. Bec d'amblidar än caçiadurs,
 Ca portan leurs cumpradas,
 Van en carroçia sco sagnurs
 Par bellas veias ladas.
 Las leurs els teman fetg danton
 A foin da vivas ton s-d'h'igl pon.

44. Er marcadonts än suspectus,
 Cunzon da quels ca scrivan;
 Igl viñ els cattan fetg gustus,
 Tot alla busra vivan;
 Cun spertadad a cuglianar,
 Tar viver ben, san rauba far.
45. Er quels piglavér än da fugir,
 Ca stattan silla posta;
 Cun bocca pleña lasdicas gír,
 Ch'in tal nus fetg bler costa.
 Els stattan qua a fan turmagls
 Ad an paguña sco banagls.
46. On menders än ils mulanèrs,
 Ca prendan stagn multiras,
 Danton ch'els fan als smarçianèrs
 A gin a tot aviras.
 Plens än ils sacs, cu'ls van cun els,
 Mez víds cur els turnentan quels.
47. La mazzanaglia, vus savés,
 Ch'els än iña ginira,
 Da cui nagot fidar pudés,
 Er gnon qua en a Cuira.
 Els mazzan vaccas tot dascus
 A vendan mé carn bov a vus.
48. Igl nas pi fen, ch'igl mé po dar,
 Quel a la polizeia,
 Ca fred'antorn en dir a rar
 Partot en minca streia.
 Als laders piñs'la vot pagliär
 A lai bugen ils grons miçiär.
49. On in é'gl, eu sto confessar,
 Igl qual mi fa detg rabgias,
 A que é quel, ca fabricar
 Oss less on bellas gabgias.¹

¹ = Käfig.

Ustier ad on latier gabgèr,¹
Que fa ca'l é prest milliuner.

50. Ils grons sagliots, tarla in tec,
Fan quels ca cavan plattas;
Danton distinguer sane bec
Las donnas dallas mattas;
In gi ch'els compregan parqué
Anzeman vacca a vadé.
51. Schia nus on vessan presidents
En nossa cumpagneia,
Stuess in er far compliments
A quels par cortaseia.
Quels stattan sco da star en flurs,
An prest, cun far nagot, sagnurs.
52. Oss vess'u on ad in girau
Da dar la politura,
Igl qual, cu'l freda in barsau,
É punctual sill'ura.
'l é² in da quels, ca bevan vin
A lain pagar tot igl cumin.
53. Lés anzaché vus on udir
Da quels ch'än en vaschnonça;
Digl bien foss pauc da quels da gir,
Sch'in mass er sin rudoñca.
Minchin mé varda sin seu sac,
Sco que ca fa in dretg talac.
54. Lés becca crêr, que ch'eu vai getg,
Varda mé in sin l'auter,
Allusch savés vus per andretg
Ch'igl sa bec esser auter.
Da quellas mendas á minchin,
A senza mendas é nagin.

¹ = Käfigmacher.

² 'l é in = el é in; legia: lé in.

55. Ad oss savés puschpei lavar
La gula a misella;
Igl onn futur nus lenq turnar
Tar nossa corturella.
Co minchiq dé sa migliurar,
Que sa el sez, co'l a da far.¹

Cuera, giu la Quadra, per mardis-tscheiver 1931.

¹ Era enten quest liug in cordial engraziament a sgr. scolast G. T. Caluori de Domat, che ha surdau a mi il sura manuscret.